

УДК 373/.3/.5 (477)

**HISTORICAL AND CULTURAL ASPECTS OF THE PEDAGOGICAL
RECONSTRUCTION OF PHYSICAL CULTURE AND PROFESSIONAL
SPORTS IN ANCIENT ROME**

**ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ АНТИЧНОГО
РИМУ**

Володимир Федь

доктор філософських наук, професор,
E-mail: ddpudoc@gmail.com
ORCID 0000-0002-4786-1313
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Volodymyr Fed

D.Sc. of Philosophy, Professor
E-mail: ddpudoc@gmail.com
ORCID 0000-0002-4786-1313
SHEI «Donbas State Pedagogical
University», Ukraine

Ігор Федь

доктор філософських наук, професор,
E-mail: igorfed39278@gmail.com
ORCID 0000-0001-5575-7025
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Igor Fed

D.Sc. of Philosophy, Professor
E-mail: igorfed39278@gmail.com
ORCID 0000-0001-5575-7025
SHEI «Donbas State Pedagogical
University», Ukraine

Катерина Гордеева

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: Katrinzzz83@gmail.com
ORCID 0000-0002-2558-8539
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Kateryna Gordeeva

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: Katrinzzz83@gmail.com
ORCID 0000-0002-2558-8539
SHEI «Donbas State Pedagogical
University», Ukraine

ABSTRACT

Modern scientific works that connect the foundations of modern physical culture and its highest level of professional sports not with the Olympic movement of ancient Greece, but with gladiatorial fights in Ancient Rome have a respectable history and are logically consistent. It is expedient to use the mentioned potential in the practice of NUS for the development of competencies that will help students face the difficulties of real life with dignity. Despite the fact that historical sources did not say anything about the actual training methods of gladiators, using pedagogical reconstruction, it is possible to reconstruct the Roman martial art by working with preserved artifacts. Even a cursory analysis allows us to imagine a gladiatorial fight as a struggle of opposite physical qualities: the Dexterity of a light-armed gladiator (Retinaria) and the Strength of a heavily-armed warrior (Murmilon). This pair personified the duel of the Fisherman and the Fish, or the stage image of the archetypal Hero, who defeats Nature, affirming Civilization. Therefore, it is not surprising that gladiator art as Martial arts required strategic thinking and planning,

training of body and spirit. The figure of the most famous gladiator, Spartacus, in this context, is an attempt to entrust one's destiny not to the tastes of capricious society, but to one's own physical and moral qualities. The personality hardened by training challenges and actually conquers all that is corrupted by the sensual pleasures of the universe embodied in the Pax Romanum (the Dragon in the Christian mind). The presented evidence suggests that the phenomenon of gladiators can be explained exclusively as a phenomenon of the cultural and religious life of Roman society, in which FC and PS, enhanced by the stage skill of the performer, exalt sports competition to the level of socio-religious initiation. The unsuccessful experience of the Soviet sports games speaks of the insufficiency of one-sided development of a person's exclusively physical qualities, which should be strengthened by the historical and cultural heritage of one's own ethnic group. That is why it is expedient to supplement FC classes at the National Academy of Sciences with a variable component analogous to the art of Peking Opera, for example, Boyov Hopak.

Key word: *Physical culture, New Ukrainian School, pedagogical reconstruction.*

Актуальність теми. Традиційно вважається, що сучасна фізична культура (ФК) та її найвищий рівень – професійний спорт (ПС) – мають своїми історичними засадами Олімпійський рух античної Греції. Отже, змінами, передбаченими реформою НУШ, відповідно до концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти нової української школи, передбачається розвиток таких груп компетентностей за допомогою ФК та ПС: уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення; уміння конструктивно керувати емоціями; застосовувати емоційний інтелект; виробляти здатність співпрацювати в команді (Концепція НУШ, 2016), які можуть допомогти учням гідно подолати складнощі реального життя. Але у масовій культурі ХХ ст. найбільш прийнятним відповідником сучасного життя дегуманізованого суспільства є *бійка без обмежень*, тому почали з'являтися твердження, у яких основи сучасної ФК та ПС пов'язують із гладіаторськими боями в Давньому Римі. Так, Купер М. прямо вказує, що «гладіатори були спортивними героями давнього світу» (Kupper M., 2017). Джонс П. вважає традиційні гладіаторські змагання давньоримським еквівалентом визначної спортивної події (Jones Peter V., 2008: 228). Пласс П. констатує, що в сучасному суспільстві уявлення про «кровоавий спорт» обмежується травмами футболістів на полі або боксерів на рингу. У Давньому Римі значення спорту було настільки вагомим, що результат змагань визначав не тільки життя та смерть окремої особистості, але й подальший розвиток політичного життя суспільства. (Plass P., 1998: 3). Тому, починаючи з творчості Жана-Леона Жерома, гладіатори входять до візуальної культури європейського суспільства і до кінематографу включно. Найбільш відомий гладіатор – Спартак (Σπάρτακος) – став героєм багатьох відомих фільмів та серіалів (останній з яких – «Спартак: Війна проклятих» (режисер Стівен С. ДеНайт 2010 – 2013 р.)).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Подібне звернення до постаті Спартака як до героя античного світу, у масовій культурі не має нічого спільного з науковим дослідженням феномену ФК та ПС та вважається елементом

тогочасної політичної пропаганди (Münzer F., 1929). Найбільш відомим негативним відгуком про Спартака є промови Ціцерона проти змови Катіліни, у яких оратор називає опонента «*цим гладіатором*»: Я вважав це найкращим вчинком, якби отці (консули) написали, що Каталіну слід стратити, то я б не дав би *цьому гладіаторові* жодної години на прожиття (Ciceronis, 2003: XII) Подібна нищівна критика заколотників Ціцероном була пов'язана з тим історичним фактом, що Публіпор, – один із заступників Спартака та єдиний із провідників повстання, який вижив у битві при Лукановому озері в 71 році до Р.Х., підтримує Катіліну та приєднується до заколотників у 63 році до Р.Х. (Barry Strauss, 2009). Так само негативно сприймали гладіаторів перші християнські автори. Навіть Блаженний Августин, який зазначав, що боротьба гладіаторів Спартака та їхня жертвна смерть на хресті є передвісником Розп'яття за гріхи Світу Христа, жодного разу не згадував імені Спартака. Так само Святий Ієронім Стридонський у своїх історичних працях описував гладіаторську війну у Кампанії, але при цьому так само не згадуючи провідника повстання (P. von Möllendorff, 2013). Апостольське послання Святого Іполита Римського (170–235 р.) взагалі проголошувало анафему гладіаторам та їхнім наставникам.

З іншого боку, надзвичайно позитивно оцінювали постать Спартака як першого революціонера і гладіаторів як перших борців проти тиранічного гноблення марксистів в Німеччині та Росії. У РРФСР увага до спортивної гладіаторської спадщини була настільки значною, що проведенням *Спартакіад* як нових спортивних змагань (із 1921 р.) передбачалось замінити традиційні *Олімпіади* та Олімпійський рух. Але й сам Карл Маркс не вважав себе фахівцем з античної історії, який може теоретично протистояти домінувальній концепції Т. Моммзена, згідно з якою повстання Спартака не мало самостійного значення й тому загалом обмежувався оцінювальними судженнями в приватному листуванні. Прикладом цього є широко відомий лист Фрідріху Енгельсу від 27 лютого 1861 року, у якому К. Маркс пише, що Спартак є «...справжнім представником античного пролетаріату» та «найбільш визначним чоловіком усієї античної історії».

Подібні протилежні судження значення гладіаторів звужують оцінку гладіаторських боїв до видовища, яке дозволяло тогочасним політикам мати гарантовану підтримку римського плебсу перед виборами. Тривала боротьба з подібним засобом політичної корупції розпочалась із 358 р. до Р.Х. Законом Петелія (*Lex Poetelia de ambitu*), що обмежувало можливість кандидатам на магістерські посади агітації шляхом організації безкоштовних видовищ для виборців аж до Закону Тулія проти зловживань (*Lex Tullia de ambitu*) 63 р. до Р.Х., який прямо забороняв претендентам на посади влаштовувати гладіаторські бої в проміжок часу двох років перед виборами.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Автори вважають головним завданням дослідження проведення історично-культурної розвідки шляхом педагогічної реконструкції особливостей підготовки гладіаторів як прикладу ФК та ПС античного Риму та вивчення можливостей застосування згаданого досвіду в НУШ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У згаданих вище історичних джерелах

зовсім не йшлося про власне методика тренувань гладіаторів, і тому значна кількість дослідників вважає, що згадане римське бойове мистецтво було втрачене та його неможливо реконструювати. Але східні бойові мистецтва, навіть найекзотичніші, були успішно відновлені за Нової доби в основному через роботу зі збереженими артефактами. На думку авторів, найбільш цінним буде японський досвід, який після Доби Реставрації Мейдзі 1869–89 рр. сприяв відродженню античної видовищної спортивної змагальної спадщини як сучасної ФК та ПС – такої, як дзюдо (柔道) 1882, айкідо (合気道) 1920, карате (空手) 1921 та інших. Згадані бойові мистецтва були кодифіковані писемними джерелами, в основному сучасними: наприклад, «Карате куміте» (1905 р.) Ханасіро Чомо. Для реконструкції «гладіаторської спадщини» найбільш цікавими будуть давні джерела, присвячені роботі зі зброєю в традиції ніндзя (忍者, 忍術) наприклад, трактати «Нінпіден» (1655 р.), «Сенінки» (1681 р.) та «Бансенсюкай» (1676 р.). Автор останнього – Самудзі Фудзібаясі – взагалі не згадує технічні дії адепта, а зосереджує увагу на описі зброї та спорядження, оскільки вважалось, що вони самі визначають оптимальні рухи людини та є найкращими тренерами. Тому є сенс звертатись до зброї та спорядження гладіаторів для можливої реконструкції їхнього забутого бойового мистецтва аналогічно з японськими Martial Arts.

Гладіатори виступали озброєними найчастіше мечами гладіусами (Gladius) та іншими видами зброї; як виняток – тип гладіатора цестус (Cestus) який бився голоруч. Ф. Паолуччі (Paolucci 2006) виділяє такі види гладіаторів: бестіарій (Bestiarius) – гладіатор, який б'ється з хижакками (від Bestia – «звір, тварина»); веліт (Veles) – гладіатор, озброєний дротиками (Hastae Velitares); гопломах («οπλομάχος» – «воїн із щитом-гоплоном»); галл (Gallus) – тип гладіаторів доби Республіки, які у I ст. до Р.Х. трансформувались у мурмілонів; мурмілон (Murmillo), або фракієць (Thraex); дімахер (Dimachaerus) – гладіатор, озброєний двома шаблями (Διμάχαιρος); еквіти (Eques) – тип гладіатора, який бився верхи (прямий переклад – «вершник»); провокатор (Provocator); секутор (Secutor – «переслідувач»); ретіарій (Retiarius – «воїн із сіткою»). До маловідомих типів гладіаторів належать андабати (Andabata), гладіатрисис (Gladiatrix) – жінки-гладіатори, еседарії (Essedarius), крупеларії (Crupellarius), лаквеарії (Laquearius) – озброєні арканом, пегніарії (Paegniarius) від грец. παύγιον – «комічна вистава», сагітарії (Sagittarius) – озброєні луком (Arcus) та стрілами (Sagittae), самніти (Samnis), скісори (Scissor) або арбелас (Arbelas) та інші.

Оскільки гладіатори наслідували певні віхи римської історії та цілком конкретних супротивників римської експансії, то в описі їхньої зброї та спорядження більшість авторів будуть одностайними. Так, наприклад, гопломахи «οπλομάχος» своїм спорядженням імітували грецьких гоплітів та були озброєні дорі (δόρυ) – триметровим списом; аспісом (ἀσπίς) – опуклим круглим щитом, який часто називали «гоплоном»; ксифосом (ξίφος) – прямим мечем із листоподібним клинком або махайра (μάχαιρα) – мечем із вигнутим клинком. До захисного спорядження належали: анатомічна кіраса (θώραξ στάδιος або στατός) – панцир із рельєфним зображенням м'язів; ліноторакс (λινοθώραξ) – панцир з кількох шарів лляної тканини; шолом (κράνος) (коринфський, аттичний, беотійський та ін.); поручі (χεῖρε, χεῖρες) – пластини для захисту рук; птеруги (πτέρυγε, πτέρυγες) – шкіряні смуги для захисту стегон; поножі

(κνημίδες) – пластини для захисту ніг.

Описані античними авторами зброя та спорядження гладіаторів дозволяють здійснити розподіл описаних типів на важкоозброєних воїнів (повний комплект зброї та спорядження гопломаха важив більше 20 кг.) та легкоозброєних (повний комплект зброї та спорядження ретінарія важив до 8 кг.). Саме зброя визначала тактику бойового зіткнення із супротивником, що часто відбивалось у назві гладіатора. Так, важкоозброєний секутор (лат. *Secutor* – «переслідувач») у протистоянні з легкоозброєним ретінарієм для перемоги обирав тактику повільного та неухильного наступу, постійно переслідуючи супротивника з метою його цілковитого виснаження. Таким чином, до важкоозброєних гладіаторів ставились значні вимоги щодо фізичних якостей: сили та витривалості.

Якнайкраще це можна простежити на прикладі крупеларіїв, (*Crupellarius*) – типу гладіатора, який нашим сучасникам нагадує середньовічних лицарів. Їхній обладунок складався з пластинчастого панциря *lorica segmentata*, наручів-манік на обох руках та високих поножів. Закритий конусоподібний шолом із прорізами для очей та рота був ідентичним середньовічному топхельму (нім. *Torfhelm* – «горшкоподібний шолом»). Останні відомі за археологічними знахідками, такими, як похоронний шолом родини Рітер фон Корнбург з Церкви Всіх Святих (Кляйншварценлоє), що датований кінцем XIV ст. та знаходиться в Німецькому національному музеї в Нюрнберзі. У подібному суцільному обладунку крупеларій був практично невразливим для суперника. Озброєння складалося зі скутума та гладіуса. Зауважимо, що в більш пізню історичну добу середньовічні лицарі в подібних облаштуваннях (тільки топхельм важив до 5 кг.) були виключно вершниками, а не піхотинцями. Таким чином, гладіаторський бій в основному складався з боротьби протилежних фізичних якостей: насамперед – сили або витривалості, які символізував важкоозброєний воїн, і спритності або швидкості, уособленням яких були легкоозброєні гладіатори. Марк Аврелій згадує гладіаторські бої зокрема як двобої між мурмілонами та ретінаріями (Марк Аврелій, 1993). Саме такий погляд є найбільш поширеним в уявленнях сучасників, як, наприклад, картина Жана-Леона Жерома (*Pollice verso* 1872 р.), на якій переможець мурмілон чекає, поки публіка вирішить долю переможеного ретінарія, або фільм «Спартак» (режисер Стенлі Кубрік, 1960 р.), у якому Кірк Дуглас у спорядженні мурмілона протистоїть ретінарію. Мірмілони, мурмілони (*Murmillio*, *Murmillo*) – важкоозброєний тип воїна, свою назву отримали через те, що на шоломі, який мав широкі поля й забрало з решіткою, був характерний гребінь у вигляді риби, поширеної в Середземному морі – морміра (грец. *μόρμιλος*, *μορμίρος*). Обладунок мірмілона складався з шолома, поруча на правій руці, короткого поножа на лівій нозі, великого щита-скутума. Бився мірмілон гладіусом.

Обладунок ретіарія (*Retiarius*), назва якого перекладається як «боєць із сіткою», складався з поруча-маніки на лівій руці (*Manica*) та металевого наплічника-галера (*Galerus*), що захищав ліве плече й частково – шию. Бився ретіарій оголеним до пояса, низ живота був прикритий настегновою пов'язкою-сублігакулумом (*Subligaculum*). Поверх пов'язки кріпився пояс (*Cingulum* або *Valteus*). Ноги могли бути захищеними матерчастими обмотками (*Fasciae*). Озброєння складалося з тризуба (*Tridens*), сітки (*Retia*) і кинжала-пугіо (*Pugio*)

на поясі. Ретіарії були легкоозброєним типом гладіатора, що змушувало їх постійно рухатися під час бою, уникаючи близького зіткнення. Ця пара гладіаторів уособлювала собою поєдинок рибалки та риби, або сценічний образ архетипічного героя, що перемагає природу, утверджуючи цивілізацію: «Римські гладіатори стали невід'ємною частиною міфологічної боротьби ладу цивілізації над хаотичними силами дикої природи, над варварством та порушенням закону» (Т. Е. J. Wiedemann, 1992: P. XV).

У світовій культурі одним із перших таких аналогів є китайський міф про Гуня 鯀 Юя 大禹, (епізод про подолання потопу). Найбільш розповсюдженою версією міфу є така: «Води потопу досягли неба. Гунь вкрав землю, здатну до саморозвитку, у Першопредка, щоб загати води. [Він] не став чекати наказу Першопредка. Тоді Першопредок звелів Чжу Юну скарати Гуня біля Юй-гори. Гунь воскресає та стає Юєм. Першопредок тоді наказує Юю остаточно впорядкувати Землю й затвердити дев'ять районів». Зазначимо, що згадана версія є однією з багатьох варіантів. Останніх значна кількість: від такого, що Гунь дев'ять років не міг подолати стихію та був замінений на Юя до уявлення про те, що Гунь є батьком Юя та загинув від руки сина. Незважаючи на всі варіанти, міф об'єднано ідеєю, що фактично Гунь (Велика або Чорна Риба) не бореться з потопом. Юй вбиває Гуня (як ретіарій мурмілона), руйнує греблю та відводить води каналами в море, створюючи світ у сучасному вигляді. За доби Середньовіччя подібний бій трансформується в бій лицаря з драконом (Античною рибою).

В античному світі гладіаторські бої стверджували суспільну мораль та звичний стан речей. Внутрішній злочинець, зовнішній ворог, їхнє сценічне втілення (Bestia) фактично є символічною загрозою Pax Romana. Саме тому на арені цивілізація неодмінно має святкувати перемогу над варварством, дикунством, ворогами. Тобто для римських громадян та їхніх провідників гладіатори розігрували справжню драматичну виставу (Wisdom S., 2001: 7) джерела якої, поширені в етруській, а потім – у римській традиції, – бої на честь померлого або поховальні ігри.

Гладіаторський бій між важко- та легкоозброєним атлетом – це змагання між біблійними Голіафом (рибою або драконом, які символізують такі фізичні якості, як сила та витривалість) та Давидом (цивілізаційним лицарем, що покладається на спритність). Зважаючи, що розвиток зброї в суспільній історії еволюціонував у бік можливості дистанційного ураження супротивника, зброя на держаку (тризуб) та металеве знаряддя (сітка) у ретіарія були більш прогресивним спорядженням, ніж гладіус (розміром до 60 см.) мурмілона. Тацит, описуючи зіткнення важкоозброєних крупеляріїв та легкої римської піхоти, так підводить його завершення: «... гладіаторів збили на землю ратищами та тризубами, та користуючись їхньою беспорядністю, залишили на смерть...» (Тацит, 2013: III). Тобто мурмілон у реальному бойовому зіткненні мав мізерні шанси проти ретіарія, але гладіаторський бій – це вистава для плебсу, який відрізнявся своїми смаками та бажав їхнього задоволення. Римська публіка не вважала ретіарія вартим шляхетної уваги, оскільки він не мав аналогів у історії міста. Крім цього, антична чуттєва культура високо цінувала треноване оголене тіло, тому ретіарії, які виступали в туніках проти мурмілонів з оголеним

торосом, не викликали симпатій публіки. Про такий реальний бій пише Светоній у життєписі Калігули: «П'ять гладіаторов-ретінаріїв у туніках бились проти п'ятох секуторів, піддалися без боротьби та вже чекали смерті, як раптом один із переможених схопив свій тризуб и перебив усіх переможців» (Svetonius 2003: Gaius). Викладені свідчення говорять про те, що феномен гладіаторів можна пояснити виключно як феномен культурно-релігійного життя римського суспільства, у якому ФК та ПС поступається значенням сценічній майстерності, яка дозволяє спортивне змагання у *силі* та *спритності* піднести до рівня суспільного розвитку та релігійної ініціації.

У світовій культурі найближчим аналогом буде мистецтво Пекінської опери (京劇), яка, крім традиційних для європейської опери вокалу та музики, великого значення надає сценічному бою, для чого актори опановують бойові мистецтва й традиційні гімнастики. Таким найбільш відомим представником є Джекі Чан (陳港生), якого часто помилково вважають виключно професійним спортсменом, але всім досягненням, у тому числі й у спорті, він завдячує Китайському інституту дослідження опери та керівникові Ю Джим Єну (千占元 1905–1997), який учив майбутнього майстра більше 10 років. Тому не є дивним, що гладіаторське мистецтво як Martial arts вимагало стратегічного мислення та планування, загартування тіла й духу. Постать Спартака в такому контексті – це спроба ввірити свою долю не смакам примхливого суспільства, а власним фізичним та моральним якостям. Загартована тренуванням особистість кидає виклик усьому розбещеному чуттєвими насолодами Всесвіту, втіленому у Рах Romanum (дракон у християнській свідомості) та фактично перемагає його. Блаженний Августин пише, що гладіатори Спартака, безперечно, користувались допомогою небес, та завдяки цьому зі статусу розбійників піднесли до стану держави, яка нажахала сам Рим.

Найбільш відома спроба відновлення гладіаторського мистецтва як ФК для виховання здорової нації та масового спорту (ПС в СРСР офіційно не було) була здійснена шляхом проведення спартакіад. Але їхня програма передбачала в основному розвиток загальних фізичних якостей, насамперед – сили, витривалості, координації тощо. Тому залучені нові види спорту не мали нічого спільного з класичним вишколом гладіаторів. Так, ленінградська спартакіада (15–22 серпня 1954 р.) складалась зі змагань із легкої атлетики, гімнастики, велоспорту, плавання, стрільби, баскетболу та волейболу. Зазначена спроба проведення своєрідних спартакіад виявилась невдалою, і радянські спортсмени приєдналися до загального Олімпійського руху.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Найновіші наукові праці, які пов'язують основи сучасної фізичної культури та її найвищого рівня – професійного спорту – не із Олімпійським рухом античної Греції, а з гладіаторськими боями в Давньому Римі, мають вагому історію. Зазначений потенціал доцільно використати в практиці НУШ для розвитку певних компетентностей. Використовуючи *педагогічну реконструкцію*, існує можливість відновити римське бойове мистецтво через роботу зі збереженими артефактами. Навіть побіжний аналіз дозволяє уявити гладіаторський бій як боротьбу протилежних фізичних якостей: *спритності* легкоозброєного гладіатора (ретінарія) та *силі* важкоозброєного воїна (мурмілона). Ця пара

уособлювала собою поєдинок Рибалки та Риби, або сценічний образ архетипного героя, що перемагає природу, утверджуючи цивілізацію. Викладені свідчення говорять про те, що феномен гладіаторів можна пояснити виключно як феномен культурно-релігійного життя римського суспільства, у якому ФК та ПС, підсилені сценічною майстерністю виконавця, підносять спортивне змагання до рівня суспільно-релігійної ініціації. Невдалий досвід радянських спартакіад говорить про недостатність однобічного розвитку людини. Саме тому у НУШ заняття ФК доцільно доповнити варіативною складовою, анологічною мистецтву Пекінської опери, наприклад, бойовим гопаком.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Кабінет Міністрів України. (2016, Грудень 14). Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року (розпорядження № 988-р). <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

Kupper, M.; Jones, H. (2017, May 05). Gladiators' graveyard discovered. <https://www.historyfiles.co.uk/FeaturesMiddEast/RomanAnatolia01.htm>

Jones, P. (2008). Vote for Caesar. Orion.

Plass, P. (1998). The game of death in ancient Rome: arena sport and political suicide. Madison.

Münzer, F. (1929). *Spartacus*. Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Bd. II, 6. S. 1528–1536.

Ciceronis, M. (2003, January 25). Oratio in L. Catilinam prima. <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/cat1.shtml>

Strauss, B. (2009). The Spartacus War. Simon and Schuster.

Möllendorff, P. von; Simonis, A.; Simonis, L. (2013). Historische Gestalten der Antike. Rezeption in Literatur, Kunst und Musik. Metzler.

Paolucci, F. (2006). Gladiatori dannati dello spettacolo. Giunti Editore S.P.A.

Аврелий, М. (1993). Наедине с собой. Размышления. Artium Ing. Ltd..

Wiedemann, T. (1992). Emperors and Gladiators. Routledge.

Wisdom, S. (2001). Gladiators 100 BC – AD 200. Oxford.

Таціт, К. (2013). Анналі. Український письменник.

Svetonivs, C. (2003, January 25). De vitis caesarum. Gaius. <https://www.thelatinlibrary.com/suetonius/suet.cal.html>

REFERENCES

Kabinet Ministriv Ukrayiny. (2016, Hruden 14). Kontseptsiya realizatsiyi derzhavnoyi polityky u sferi reformuvannya zahal'noyi seredn'oyi osvity "Nova ukrayins'ka shkola" na period do 2029 roku (rozporyadzhennya № 988-r). <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

Kupper, M.; Jones, H. (2017, May 05). Gladiators' graveyard discovered. <https://www.historyfiles.co.uk/FeaturesMiddEast/RomanAnatolia01.htm>

Jones, P. (2008). Vote for Caesar. Orion.

Plass, P. (1998). The game of death in ancient Rome: arena sport and political suicide. Madison.

Münzer, F. (1929). *Spartacus*. Paulys Realencyclopädie der classischen

Altertumswissenschaft. Bd. II, 6. S. 1528–1536

Ciceronis, M. (2003, January 25). Oratio in L. Catilinam prima. <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/cat1.shtml>

Strauss, B. (2009). The Spartacus War. Simon and Schuster.

Möllendorff, P. von; Simonis, A.; Simonis, L. (2013). Historische Gestalten der Antike. Rezeption in Literatur, Kunst und Musik. Metzler.

Paolucci, F. (2006). Gladiatori dannati dello spettacolo. Giunti Editore S.P.A.

Avreliy, M. (1993). Naedine s soboy. Razmyshleniya. Artium Ing. Ltd..

Wiedemann, T. (1992). Emperors and Gladiators. Routledge.

Wisdom, S. (2001). Gladiators 100 BC – AD 200. Oxford.

Tatsit, K. (2013). Annaly. Ukrayins'kyu pys'mennyk.

Svetonivs, C. (2003, January 25). De vitis caesarum. Gaius. <https://www.thelatinlibrary.com/suetonius/suet.cal.html>

АНОТАЦІЯ

Модерні наукові праці, які пов'язують основи сучасної фізичної культури та її найвищого рівня – професійного спорту – не з олімпійським рухом античної Греції, а з гладіаторськими боями в Давньому Римі, мають поважну історію та логічно несуперечливі. Згаданий потенціал доцільно використати у практиці НУШ для розвитку компетентностей, які допоможуть учням гідно подолати складнощі реального життя. Незважаючи на те, що в історичних джерелах нічого не зазначено про власне методу тренувань гладіаторів, завдяки використанню педагогічної реконструкції можливо відновити римське бойове мистецтво через роботу зі збереженими артефактами. Навіть побіжний аналіз дозволяє уявити гладіаторський бій як боротьбу протилежних фізичних якостей: спритності легкоозброєного гладіатора (ретінарія) та сили важкоозброєного воїна (мурмілона). Ця пара уособлювала собою поєдинок Рибалки та Риби, або сценічний образ архетипного героя, що перемагає природу, утверджуючи цивілізацію. Тому не є дивним, що гладіаторське мистецтво як Martial arts вимагало стратегічного мислення та планування, вишколу тіла й духу. Постать найбільш відомого гладіатора – Спартака – у такому контексті – це спроба ввірити свою долю не смакам примхливого суспільства, а власним фізичним та моральним якостям. Загартована тренуванням особистість кидає виклик усьому розбещеному чуттєвими насолодами Всесвіту, втіленому у Рах Ротанит (дракон у християнській свідомості) й фактично перемагає його. Викладені свідчення говорять про те, що феномен гладіаторів можна пояснити виключно як феномен культурно-релігійного життя римського суспільства, у якому ФК та ПС, підсилені сценічною майстерністю виконавця, підносять спортивне змагання до рівня суспільно-релігійної ініціації. Невдалий досвід радянських спартакіад свідчить про недостатність одностороннього розвитку в людини виключно фізичних якостей, що мають бути підсилені історико-культурним надбанням власного етносу. Саме тому в НУШ заняття ФК доцільно доповнити варіативною складовою, аналогічною мистецтву Пекінської опери, наприклад, бойовим гопаком.

Ключові слова: Фізична культура, Нова Українська Школа, педагогічна реконструкція.